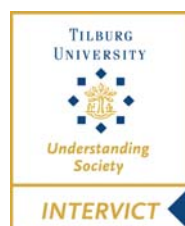

Vervolgstudies huiselijk geweld

Samenvatting

S. Bogaerts
H. van der Veen

Vervolgstudies huiselijk geweld Samenvatting

Wat vooraf ging

In opdracht van de Ministeries van Justitie, Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap werd landelijk onderzoek uitgevoerd naar huiselijk geweld. Het onderzoek bevat een omvangsschatting naar het jaarlijkse aantal slachtoffers en verdachten van huiselijk geweld op basis van politiecijfers (Van der Heijden & Van Gils, 2009). Daarnaast is slachtofferonderzoek gedaan via een online panel en 'face to face' interviews (Van Dijk, Van Veen & Cox, 2010). Tevens is aandacht besteed aan daderaspecten op basis van online paneldata en gegevens van de reclassering (Van der Knaap, El Idrissi & Bogaerts, 2010). Deze drie studies werden samengevoegd tot een overkoepelend synthesesrapport. Tevens werden extra analyses door de onderzoekers uitgevoerd (Van der Veen & Bogaerts, 2010).

Vervolgonderzoek

Door de Ministeries van Veiligheid en Justitie, Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap werd vervolgonderzoek gevraagd naar huiselijk geweld omdat niet alle onderzoeksvragen in de vier bovenvermelde rapporten werden beantwoord. De onderzoeksvragen in het vervolgonderzoek en de belangrijkste resultaten worden hieronder gepresenteerd. De vervolgstudies zijn uitgevoerd door The International Victimology Institute Tilburg (INTERVICT) en het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC). Aan het onderzoek is meegewerkt door medewerkers van Tilburg University Forensische Psychologie, poliklinisch psychiatrisch forensisch centrum Het Dok, FPC de Kijvelanden en FPC de Kijvelanden en FPC de dr. S. van Mesdag.

De data en insteek van het vervolgonderzoek

In het vervolgonderzoek zijn drie onderzoeksgroepen betrokken: het Intomart GfK databestand, een databestand afkomstig van het poliklinische forensische centrum het Dok te Rotterdam en een databestand afkomstig van 5 forensisch psychiatrische centra in Nederland. De achterliggende gedachte is dat de data afkomstig van het bevolkingsonderzoek (Intomart GfK) geen of nauwelijks informatie bevat over psychische problemen, delictverleden, recidive, gedragsproblemen en slachtofferschap in de jeugd van huiselijk geweldplegers. Hiervoor zijn klinische data noodzakelijk. We hebben gekozen voor een poliklinische groep huiselijk geweldplegers die toerekeningsvatbaar zijn en extramurale hulpverlening krijgen en een klinische groep tbs-ers die geheel of gradueel ontoerekeningsvatbaar zijn verklaard. Naar ernst van psychopathologie en delict, onderscheiden we dus drie groepen: een bevolkingsgroep, een poliklinische groep en een klinische groep.

De rapportages

Dit vervolgonderzoek krijgt haar beslag in vier factsheets.¹ In de eerste factsheet worden resultaten gepresenteerd op basis van het Intomart GfK databestand. In de

¹ De vierde factsheet heeft betrekking op onderzoek naar de vier typologieën van huiselijk geweld van Johnson (1995; 2008) en zal in het najaar van 2011 worden opgeleverd. In deze factsheet wordt een nieuwe vragenlijst ontwikkeld die gebaseerd is op de Controlling Behaviors Checklist (CBC2) en is aangevuld met extra vragen om

tweede factsheet zijn huiselijk geweldplegers onderzocht die in behandeling waren en zijn bij het Dok. In de derde factsheet wordt gerapporteerd over huiselijk geweld en mishandeling bij terbeschikking gestelden.

Voor het onderzoek stelde het WODC een begeleidingscommissie in. Mevrouw prof. dr. G.J.L.M. Lensvelt-Mulders van de Universiteit voor Humanistiek was de voorzitter van de begeleidingscommissie. De begeleidingscommissie bestond verder uit drs. S. Flight (DSP Groep), drs. A. Ribberink (Ministerie van Veiligheid en Justitie) en drs. A. ten Boom (WODC). Wij bedanken de begeleidingscommissie voor hun waardevolle bijdrage aan het onderzoek.

De pagina's hierna geven de onderzoeksvragen en de belangrijkste resultaten weer. Voor meer details verwijzen we naar de afzonderlijke factsheets.

Prof. dr. Stefan Bogaerts
Dr. Henk van der Veen

wederzijds geweld te kunnen onderzoeken. In deze factsheet worden psychometrische kwaliteiten van het instrument gerapporteerd. De resultaten hebben betrekking op Johnson's 4 typologieën: common couple violence, intimate terrorism, mutual violence en violence resistance.

Factsheet 1 Secundaire analyses slachtofferdata huiselijk geweld

Onderzoeksvragen

- 1 Wat is de samenhang tussen slachtoffer- en daderschap van ernstig huiselijk geweld uitgesplitst naar sekse en het type van voorval?
- 2 Plegen daders hetzelfde type huiselijk geweld als het geweld waar zij slachtoffer van werden (voor die daders die slachtofferschap rapporteren)? Welke factoren spelen daarbij een rol?
- 3 Door welke typen van plegers wordt evident huiselijk geweld gepleegd? Hebben vrouwelijke slachtoffers met andere plegertypen te maken dan mannelijke slachtoffers?

Belangrijkste bevindingen

- Hoe ernstiger het slachtofferschap van huiselijk geweld, hoe vaker ook daderschap van incidenten in de huiselijke kring wordt gerapporteerd. Dit geldt zowel voor vrouwen als voor mannen.
 - 4% van de respondenten die geen slachtoffers zijn van huiselijk geweld rapporteert daderschap van incidenten in de huiselijke kring, 17% van de slachtoffers van incidenten pleegt zelf ook incidenten, 45% van de slachtoffers van evident huiselijk geweld rapporteert ook daderschap van incidenten in de huiselijke kring.
 - 79% van het geweld dat slachtoffers van evident huiselijk geweld plegen betreft incidenten van overig geweld (psychisch geweld en de minder ernstige vormen van lichamelijk geweld), 18% van de slachtoffers van evident geweld pleegt een combinatie van overig geweld en lichamelijk geweld.
- Alle vormen van seksueel geweld worden beschouwd als evident geweld, evenals de ernstige vormen van lichamelijk geweld (slaan met voorwerp, verstikken/wurgen/branden, dreigen met mes of wapen en verwonden met mes of wapen) en stalking. 123 respondenten (48% man, 52% vrouw) rapporteren het plegen van deze evidente vormen van huiselijk geweld. Daders hiervan blijken meestal niet ook slachtoffer van dezelfde vormen van huiselijk geweld te zijn. Dit geldt zowel voor mannen als voor vrouwen. Het plegen van stalking (in de gaten houden/volgen) wordt het vaakst gerapporteerd, door 77 respondenten (37 mannen en 40 vrouwen). Ook het plegen van de ernstige vormen van lichamelijk geweld is relatief gelijk verdeeld over mannen en vrouwen. Dat geldt niet voor seksueel geweld waarvan bijna alleen mannen de plegers zijn. De plegers van deze ernstige vormen van huiselijk geweld zijn slechts in zeer beperkte mate ook slachtoffer van deze vormen.
- Een van de opvallende resultaten van het landelijk onderzoek huiselijk geweld was dat 40% van de slachtoffers van evident huiselijk geweld man is en 60% vrouw.
 - 73% van deze vrouwelijke slachtoffers had te maken met door de partner- of ex-partner gepleegd geweld. Dat is aanmerkelijk vaker dan mannelijke slachtoffers (59%). Het betreft bespotten/kleineren, stalking, dreigen lichamelijk pijn te doen, verstikken/wurgen/branden en verkrachting, ander psychisch geweld, duwen/grijpen/aan haar trekken en seks opdringen.
 - 45% van de mannelijke slachtoffers van evident huiselijk geweld was slachtoffer van geweld dat gepleegd is door andere familieleden, huisvrienden, huisgenoten of andere personen in de huiselijke kring. Dat is aanmerkelijk vaker dan vrouwelijke slachtoffers (28%). Het gaat daarbij om bespotten/kleineren, stalking, spullen kapot maken/vernielen, ander psychisch geweld, dreigen lichamelijk pijn te doen, voorwerp gooien, slaan met voorwerp, slaan/schopen/bijten/stompen en dreigen met mes of wapen.

Factsheet 2 Huiselijk geweldplegers in een poliklinische forensisch psychiatrische setting: delictinformatie en persoonlijkheids-pathologie

Onderzoeksvragen

- 1 Wat is het delictverleden van huiselijk geweldplegers? Is er sprake van herhaald huiselijk geweld? Zijn plegers van huiselijk geweld en partnergeweld specialisten of generalisten?
- 2 Kan het daderprofiel op basis van beschikbare data verder worden aangescherpt en wat is bekend over de psychopathologie van de huiselijke geweldpleger (huiselijk geweld en partnergeweld)?
- 3 Zijn er verschillen op diverse factoren tussen huiselijk geweldplegers en niet-huiselijk geweldplegers?

Belangrijkste bevindingen

- Het onderzoek betreft een selecte klinische sample onder 71 huiselijk geweldplegers (60 mannen en 11 vrouwen), die in behandeling zijn in het poliklinische forensisch centrum het Dok. De resultaten gelden alleen voor deze groep.
- Van de 71 respondenten hadden er 38 geen juridische status en 33 wel.
- De meeste huiselijk geweldplegers zijn generalisten omdat ze zich ook aan andere delicten hebben schuldig gemaakt in het verleden (lichte vergrijpen, vermogensdelicten en geweld buiten de gezinssfeer).
- Meer dan een op drie huiselijk geweldplegers is eerder veroordeeld voor huiselijk geweld.
- De meerderheid van de volwassen huiselijk geweldplegers had gedragsproblemen in de kindertijd en in de jeugd.
- Wat het gezin van oorsprong betreft is bij meer dan een vierde sprake van psychiatrische antecedenten en verslaving, bij meer dan een vijfde van somatische problemen en bij een kleine groep sprake van depressie (meer dan een tiende).
- De huiselijk geweldplegers, vergeleken met niet-huiselijk geweldplegers hebben vaker psychisch geweld, fysiek geweld, seksueel geweld en een combinatie van geweld meegemaakt.
- De huiselijk geweldplegers hebben vooral Cluster B stoornissen (dit is het dramatische cluster dat is opgebouwd uit de antisociale, narcistische, theatrale en borderline persoonlijkheidsstoornissen) en problemen met impulsbeheersing, uitbarstingen en emotieregulatie. Bijna de helft is verslaafd aan alcohol, een kleiner aantal aan cannabis en cocaïne.
- De behandeling van huiselijk geweldplegers moet niet alleen gericht zijn op impulsbeheersing en emotieregulatie, maar moet aandacht besteden aan eigen slachtofferschap, de kwaliteit van en het functioneren binnen het sociale netwerk. Echter zonder de pleger in een slachtofferpositie te plaatsen.

Factsheet 3 Persoonlijkheidspathologie, slachtofferschap vóór het 18^e levensjaar, huiselijk geweld en delictinformatie in een klinische groep terbeschikkinggestelden

Onderzoeksvragen

- 1 Is er sprake van slachtofferschap (mishandeling en verwaarlozing) in de jeugd bij tbs-patiënten?
- 2 Welke psychopathologie vinden we bij psychotische patiënten en patiënten met persoonlijkheidsstoornissen?
- 3 Is er een verband tussen slachtofferschap vóór het 18^e levensjaar en huiselijk geweld in de volwassenheid? Differentieert slachtofferschap naar type delict en differentieert het plegen van huiselijk geweld met het persoonlijkheidsprofiel?
- 4 Is er een verband tussen het indexdelict en het plegen van huiselijk geweld en tussen het indexdelict en slachtofferschap?

Belangrijkste bevindingen

- Het onderzoek is uitgevoerd bij een mannelijke groep van 801 tbs-ers uit 5 Forensisch Psychiatrische Centra (FPC). Bij alle patiënten is de HKT-30 (risicotaxatie-instrument bestaande uit 11 Historische, 13 Klinische en 6 Toekomst indicatoren) afgenomen in het eerste jaar na instroom.
- De resultaten zijn representatief voor alle tbs-ers in Nederland tijdens de eerste 12 maanden van hun verblijf.
- Bijna 70% van de patiënten heeft slachtofferschap vóór het 18^e levensjaar meegemaakt. Van de 70% was 30% slachtoffer van chronische verwaarlozing en incidentele mishandeling en 21% van chronische verwaarlozing en systematische mishandeling.
- Onder niet-slachtoffers vinden we minder gedragsproblemen, minder werk- en schoolproblemen, betere vaardigheden en meer sociale steun dan onder slachtoffers.
- Psychopathologie werd onder 234 psychotische patiënten en 348 patiënten met persoonlijkheidsstoornissen onderzocht. Tbs-ers hebben weinig introspectief vermogen, gaan moeilijk om met stress, zijn impulsief en hebben weinig vaardigheden.
- In de psychotische groep vinden we 2 subgroepen waarin we geen persoonlijkheidsstoornissen, impulsiviteit en vijandigheid aantreffen (geen antisociale driehoek) maar wel problemen op sociaal en vaardigheidsvlak. Er is een verschil tussen beide groepen: de ene groep is veel problematischer op historische factoren dan de andere groep. Beide subgroepen zijn vooral gediend met farmacologische therapie en sociaal ondersteunende therapie. Er is nog een derde subgroep die een gemengd beeld laat zien: schizofrenie met blijvend disfunctioneren en antisociale factoren zoals vijandigheid.
- In de groep persoonlijkheidsstoornissen scoort 1 subgroep problematisch op alle HKT-30 items. Behandeling moet vooral cognitieve gedragstherapie zijn, delictanalyse, agressieregulatie en in een aantal gevallen farmacologische therapie.
- We vinden een verband tussen slachtofferschap in het verleden en huiselijk geweld/partnergeweld. Patiënten die nooit slachtoffer vóór het 18^e levensjaar waren plegen minder huiselijk geweld/partnergeweld.

- We vinden een verband tussen huiselijk geweld en het type indexdelict. De huiselijk geweldplegers hebben voornamelijk tbs gekregen voor levensdelicten, zedendelicten en mishandeling.
- Er is een verband tussen het persoonlijkheidsprofiel en het plegen van huiselijk geweld. Huiselijk geweld wordt dubbel zoveel gepleegd door patiënten met cluster B persoonlijkheidsstoornissen. Psychotische patiënten plegen zelden huiselijk geweld, uitgezonderd de groep met een gemengd beeld, namelijk schizofrenie, cluster B persoonlijkheidsstoornissen, impulsiviteit en vijandigheid.

Literatuur

- Dijk, T. van, Veen, M. van, & Cox, E. (2010). *Slachtofferschap van huiselijk geweld: Aard, omvang, omstandigheden en hulpzoekgedrag*. Hilversum: Intomart.
- Heijden, P.G.M. van der, Cruyff, M.J.L.F., & Gils, G.H.C. van (2009). *Omvang van huiselijk geweld in Nederland*. Utrecht: Universiteit Utrecht, Faculteit Sociale Wetenschappen, Departement Methoden en Technieken.
- Knaap, L.M. van der, el Idrissi, F., & Bogaerts, S. (2010). *Daders van huiselijk geweld*. Den Haag: WODC. Onderzoek en beleid 287.
- Veen, H.C.J. van der, & Bogaerts, S. (2010). *Huiselijk geweld in Nederland: Overkoepelend syntheserapport van het vangst-hervangst-, slachtoffer- en daderonderzoek 2007-2010*. Den Haag: WODC. Onderzoek en beleid 288.